

УДК 551.762.11:564.53 (477.87)

**ПЕРША ЗНАХІДКА ПРЕДСТАВНИКІВ ПІДРОДУ *PARAPELTOCERAS*
SCHINDEWOLF, 1925 У ВЕРХНЬОКЕЛОВЕЙСЬКИХ ВІДКЛАДАХ
УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ**

Роман Лещух

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, 79005 Львів, Україна*

r_leschukch@mail.ru

Наведено монографічний опис та зображення виду *Paltoceras* (*Parapeltoceras*) *rollieri* Jeannet, уперше виявленого у верхньокеловейських утвореннях Українських Карпат.

Ключові слова: Українські Карпати, Пенінська зона, юрські відклади, амоніти, келовей, стратиграфія.

Завдяки систематичному дослідженню юрських відкладів Українських Карпат та монографічному вивченню найголовнішої для їхньої стратифікації та кореляції групи давніх організмів – амонітів, зроблено помітний поступ у цьому напрямі. Вперше для цього району було монографічно описано близько 50 видів амонітів і наутилоїдей, запропоновано першу палеонтологічно надійно обгрунтовану результатами вивчення головоногих моллюсків біостратиграфічну схему юрських утворень Пенінської зони, у якій виділено 13 амонітових зон Загальної стратиграфічної шкали, а також фауністичні комплекси, характерні для більшості ярусів юрської системи [2, 3, 4].

Водночас наголосимо, що в Українських Карпатах сьогодні палеонтологічно найповніше схарактеризованими є розрізи нижнього і середнього відділів юрської системи й менше – келовей та верхньої юри.

Оскільки виявлений нами вперше в Українських Карпатах верхньокеловейський *Peltoceras* (*Parapeltoceras*) *rollieri* Jeannet належить до дуже рідкісних знахідок, то нижче наведено його короткий опис і зображення.

Щодо класифікації роду *Peltoceras* Waagen, 1871 і підроду *Parapeltoceras* Schindewolf, 1925 є декілька протилежних думок, висловлених різними авторами, однак ми не розглядаємо цього дискусійного питання, воно досить повно висвітлене в праці К. Аманнізова [1], і ми цілком дотримуємося класифікації цього роду, запропонованої у 1934 р. Т. Прізер у ході детального вивчення європейських пельтоцерасів [6].

Описаний нами зразок зберігається в монографічних фондах Палеонтологічного музею геологічного факультету Львівського національного університету Івана Франка. Колекція № 34.

Надродина **PERISPINCTACEAE**
 Родина **ASPIDOCERATIDAE** Zittel, 1895
 Рід **PELTOCERAS** Waagen, 1871
 Підрід **PARAPELTOCERAS** Schindewolf, 1925

Peltoceras (Parapeltoceras) rollieri Jeannet, 1951

Табл., фіг. 1

1951 *Pseudopeltoceras rollieri* Jeannet, s. 176, tabl. 87.

1962 *Peltoceras (Parapeltoceras) rollieri* Jeannet: Аманниязов, стр. 89, табл. XIII, фіг. 2а, б.

Матеріал. У нашій колекції є один майже повний екземпляр – внутрішнє ядро. Зразок № АК-110.

Опис. Черепашка дископодібної форми, досить пласка, складена слабкоохопними і поступово щораз більшими завитками. Кожний наступний завиток охоплює попередній десь на 1/10 його висоти. Поперечний переріз завитків має еліпсоподібну форму, причому їхня висота є дещо більшою від ширини. Найбільша ширина завитка у припупковій частині. Завитки обгортають досить широкий східчастий пупок. Зовнішній бік вузький, закруглений. Пупкова стінка низька і досить стрімка.

Скульптура черепашки на ранніх завитках представлена прямими, порівняно густо розташованими, нахиленими до переду ребрами, які на переході до зовнішнього боку роздвоюються. Проміжки між ребрами на давніших завитках приблизно дорівнюють товщині ребер. Ребра в перерізі мають трикутну форму. З кожним подальшим завитком ребра міцнішають і розташовані щораз рідше, а вже на останньому завитку вони в основі досягають ширини 15 мм і висоти 7 – 8 мм. Міжреберні проміжки такі ж або дещо вужчі від ширини ребер. Зазначимо, що на ранніх та останніх завитках, горбочків, які переважно є характерними для роду *Peltoceras*, на карпатському екземплярі, визначеному нами, як *Peltoceras (Parapeltoceras) rollieri* Jeannet – нема.

Розміри, мм[†]:

	Д	В	Ш	д	В:Д	Ш:Д	д:Д
Зразок АК-	325	95	64	164	0,30	0,20	0,50
Зразок 261/220 (1, стор.89)	129	40	30	59	0,31	0,23	0,45

Порівняння та зауваження. Від близьких видів цього підроду, а саме – *Peltoceras (Parapeltoceras) oblongum* Quenst., *Peltoceras (Parapeltoceras) annulosum* Quenst. і *Peltoceras (Parapeltoceras) tuarkyrensis* Amanniaz. описаний відрізняється формою поперечного перерізу завитка – переважанням висоти над шириною, рівномірним і значно рідшим розташуванням ребер та роздвоєнням їх на сифональному боці лише на ранніх стадіях розвитку. Зовнішній бік усі ребра оминають, не переривають.

[†] Д – діаметр черепашки; В – висота черепашки; Ш – ширина завитка; д – діаметр пупка; В:Д – співвідношення висоти завитка до діаметра черепашки; Ш:Д – співвідношення ширини завитка до діаметра черепашки; д:Д – співвідношення діаметра пупка до діаметра черепашки.

ваючись. Окрім того, на останньому завитку, починаючи від пупкового краю, усі ребра до зовнішнього боку поступово клиноподібно розширюються і на переході до зовнішнього боку стають найширшими й поступово згладжуються, а вже на зовнішньому боці вони зникають цілком. Для цього виду також характерні ознаки: нема на пізніх стадіях еволюції вставних ребер та будь-яких слідів розвоєння на останніх завитках.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній келовей Німеччини і Західного Туркменістану.

Місцезнаходження. Українські Карпати, Пенінська зона, Приборжавський кар'єр. Верхній келовей.

1. *Аманниязов К.Н.* Стратиграфия и аммониты верхнеюрских отложений Туаркыра. Из-во АН Турм. ССР, Ашхабад, 1962. С. 110.
2. *Гоцанюк Г.І., Лещух Р.Й.* Нові знахідки юрських амонітів в Українських Карпат // Палеонтол. зб. 2006. № 38. С. 50-56.
3. *Лещух Р.Й., Гоцанюк Г.І.* Палеонтологічне обґрунтування стратифікації юрських відкладів Пенінської зони Українських Карпат // Геол. журн. 2002. № 1. С. 93 – 99.
4. *Лещух Р.Й., Гоцанюк Г.І.* Нова біостратиграфічна схема юрських відкладів Пенінської зони Українських Карпат // Вісник Львів. Ун-ту. Сер. геол. 2003. Вип. 17. С. 3 – 8.
5. *Jeannet A.* Stratigraphie und Paleontologie des oolitischen Eiseene rzlagers von Herznach und seiner Umgebung // Beitrage zur Geologie der Schweiz. Geotechnische Serie. 13, Lief., 5, Bd. Berh, 1951. 240 s. 107 pl.
6. *Prieser T.* Beitrag zur Systematik und Stammes geschichte der Europäischen Peltoceras // Paleontogr. 1937. Bd. 86. Abt. A. Lief. 1-4. S. 1.

ПОЯСНЕННЯ ДО ТАБЛИЦІ

Фиг. 1. *Peltoceras (Parapeltoceras) rollieri* Jeannet. Вигляд з правого боку. Екз. АК – 110, ×0,27. Верхній келовей.

ПЕРВАЯ НАХОДКА ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ПОДРОДА PARAPELTOCERAS SCHINDEWOLF, 1925 В ВЕРХНЕКЕЛЛОВЕЙСКИХ ОТЛОЖЕНИЯХ УКРАИНСКИХ КАРПАТ

Роман Лещух

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Грушевского, 4, 79005 Львов, Украина

Приведено монографическое описание и изображение вида *Peltoceras* (*Parapeltoceras*) *rollieri* Jeannet, впервые обнаруженного в верхнекалловейских образованиях Украинских Карпат.

Ключевые слова: Украинские Карпаты, Пенинская зона, юрские отложения, аммониты, келловей, стратиграфия.

**THE FIRST FIND OF SPECIES OF GENUS (PARAPELTOCERAS SCHINDEWOLF)
FROM UPPER CALLOVIAN OF UKRAINIAN CARPATHIANS.**

Roman Leschukh

*Ivan Franko National University of Lviv,
Hrushevsky str. 4, UA-79005 Lviv, Ukraine*

The monographic description and the image of species *Peltoceras* (*Parapeltoceras*) *rollieri* Jeannet is given. This species is founded in Upper Callovian of Ukrainian Carpathians at first.

Key words: Ukrainian Carpathians, Piennine zone, jurassic, ammonites, callovian, stratigraphy.

Стаття надійшла до редколегії 10.07.2010
Прийнята до друку 20.10.2010